

ÁGOTA KRISTÓF

OKUMAZ YAZMAZ



2.BASKI
ÇEVİRİ: FEYZA ZAİM

♥ can
modern



ÁGOTA KRISTÓF

OKUMAZ
YAZMAZ

Can Modern

Okumaz Yazmaz, Ágota Kristóf
Fransızca aslından çeviren: Feyza Zaim
L'Analphabète

İlk (bu çeviriye kaynak alınan) baskı: Éditions Zoé, 2004

© 2004, Ágota Kristóf

© 2023, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları ilk olarak Fransızca *L'Analphabète* başlığıyla yayımlanmıştır. Bu eser, Astier-Pécher Literary & Film Agency ile AnatoliaLit Telif ve Tercümanlık Hiz. Ltd. Şti. aracılığıyla yapılan anlaşma sonucu yayımlanmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2023

2. basım: Ocak 2024, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 5000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Şirin Etik
Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ
Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak tasarımı: Ata Uzuner / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Vizyon Basımevi Kağıtçılık Matbaacılık ve Yayıncılık San. Tic. Ltd. Şti.

Beylikdüzü O.S.B Mah. Orkide Cad. No: 1/Z Beylikdüzü-İstanbul

Sertifika No: 52098

ISBN 978-975-07-6224-6

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

ÁGOTA KRISTÓF
OKUMAZ
YAZMAZ

ANLATI

Fransızca aslından çeviren

Feyza Zaim

♥can

Ágota Kristóf'un Can Yayınları'ndaki diğer kitabı:

Önemi Yok, 2023

ÁGOTA KRISTÓF, 1935'te Macaristan'da doğdu, Sovyet karşıtı bir devrimin ordu tarafından şiddetle bastırılmasının ardından, kocası ve bebeğiyle 1956'da ülkesinden kaçmak zorunda kaldı. İsviçre'nin Neuchâtel şehrine yerleşti, orada bir saat fabrikasında çalıştı, bir yandan da Fransızca öğrendi, tiyatro oyunları yazdı. Sığındığı ülkenin dilinde kaleme aldığı roman üçlemesinin ilk kitabı *Büyük Defter*'i, *Kanıt* ve *Üçüncü Yalan* kitapları izledi. Bu üçleme onun tanınmasını sağladı. Kitaplarında savaşın dehşeti ve bunun insanlar, bilhassa çocuklar üzerindeki etkisi, ötekilik, göçmenlik, anadil ve kimlik üzerine yoğunlaştı. Birçok saygın ödüle layık görüldü. 2011'de İsviçre'deki evinde öldü.

FEYZA ZAİM, Notre Dame de Sion Fransız Kız Lisesi 79 mezunudur. Yükseköğrenimini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamlamıştır. Başlıca çevirilerinden bazıları: Nathalie Sarraute, *Altın Meyveler*, Robert Pinget'den, *Fantome*, *Agapa Arasında* ve *Mösyö Songe*, Libera, Jean Boisselier'den *Buda'nın Bilgeliği*. *L'épopée d'Aspa – Hana* (2019) ve *Körler Ordusu* (2023) adlı kitapları vardır.

İlk Adımlar

Okuyorum. Hastalık gibi bir şey bu. Elime ne geçerse, gözüm neye değerse okuyorum: dergiler, okul kitapları, ilanlar, sokakta bulduğum kâğıt parçaları, yemek tarifleri, çocuk kitapları. Kâğıda basılmış ne varsa.

Dört yaşındayım. Savaş henüz başlamış.

O zamanlar, tren garı hatta elektriği, suyu, telefonu bile olmayan küçük bir kasabada yaşıyoruz.

Babam kasabadaki tek öğretmen. Birinci sınıftan altıncı sınıfa kadar tüm öğrencilere o ders veriyor. Aynı sınıfta. Okulu evimizden teneffüs avlusu ayırıyor yalnızca, okulun pencereleri annemin sebze bahçesine bakıyor.

Salonun en üst penceresine tırmandığımda önde, ayakta, karatahtaya yazı yazan babamla birlikte bütün sınıfı olduğu gibi görüyorum.

Babamın sınıfı, tebeşir, mürekkep, kâğıt, huzur, sessizlik, kar kokuyor, yazın bile.

Annemin büyük mutfağı, ölü hayvan, haşlanmış et, süt, reçel, ekmek, ıslak çamaşır, bebek çiši, kargaşa, gürültü, yaz sıcağı kokuyor, kışın bile.

Hava dışarıda oynamamıza izin vermediğinde, mutfakta bebek her zamankinden de fazla ağladığında, oğlan kardeşimle ben çok fazla gürültü ve yaramazlık yaptığı-

mızda, annem “ceza” olarak bizi babamızın yanına gönderiyor.

Evden çıkıyoruz. Oğlan kardeşim yakacak odunların istiflendiği sundurmanın önünde duruyor.

“Burada kalmak istiyorum ben. Odun keseceğim.”

“Tamam. Annem sevinir.”

Avluyu geçiyorum, sınıfa giriyorum, kapının yanında duruyorum, gözlerimi yere dikiyorum.

Babam, “Yaklaş,” diyor.

Yaklaşıyorum. Kulağına fısıldıyorum.

“Cezalıyım... Annem...”

“Başka bir şey?”

“Başka bir şey?” diye soruyor bana, çünkü bazen annemin bir notu oluyor, hiçbir şey demeden iletmem ya da söylemem gereken bir kelime: “doktor”, “acil durum” ya da bir sayı: 38 ya da 40. Hepsi de çocukluk hastalıkları geçirip duran bebek yüzünden.

Babama, “Hayır. Başka bir şey yok,” diyorum.

Resimli bir kitap veriyor bana.

“Geç otur.”

Sınıfın en arkasına gidiyorum, orada en büyük çocukların arkasında boş sıralar oluyor hep.

İşte böylece çok küçük yaşta, farkına bile varmadan, tamamen tesadüf eseri, iflah olmaz okuma hastalığına yakalanıyorum.

Annemin yakınlarda bir şehirde oturan anne babasının ışığı, suyu olan evine ziyarete gittiğimizde dedem elimden tutuyor, birlikte kapı kapı konu komşu gezmeye çıkıyoruz.

Dedem redingot ceketinin büyük cebinden bir gazete çıkarıyor ve komşulara diyor ki, “Bakın! Dinleyin!” Bana da şöyle diyor: “Oku.”

Okuyorum ben de. Akıcı bir şekilde, hiç hata yapmadan, benden istendiği gibi hızlı hızlı.



Şifreli yazılarımı tuttuğum hatıra defterimi ve ilk şiirlerimi Macaristan'da bıraktım. Erkek kardeşlerimi, annemi babama, haber bile vermeden, bir veda bile etmeden geride bıraktım. Ama hepsinden de önemlisi o gün, 1956'nın o Kasım sonu, bir halka olan aidiyetimi kesin olarak kaybettim.

Macaristan'daki ilk mutlu yıllar, savaş sonrası yoksulluk, yatılı okul dönemi, "çocukluğun gümüş ipliği"nin kopuşu, Stalin'in ölümü, sürgün, Lozan yılları, yeni bir ülke, anadil ve düşman dil... Ágota Kristóf bebeği ve kocasıyla yirmi bir yaşında sığınmacı olarak yerleştiği İsviçre'de hiçbir zaman tam anlamıyla hâkim olamayacağı, asla kendine ait kalamayacağı, ne yazabildiği ne de okuyabildiği düşman bir dille tanışır. Bundan böyle kendini bir halkın parçası hissedemediği gibi ötekilik hissini de her daim içinde taşır.

Yazarın tek otobiyografik metni olan *Okumaz Yazmaz* ölçülü, kısa cümleleri, ne eksik ne de fazla sözcükleriyle doğrudan okurun kalbine sesleniyor.

"Bu kitap küçük bir mücevher."

Kirkus Reviews

"Kristóf yaklaşık elli sayfada, başkalarının bütün bir kariyeri boyunca hedefleyebileceği şeyi başarıyor. Katıksız bir deha."

Max Porter

#macaredebiyatı #çocukluk #savaş #göç #aile #anadil #kimlik

 can

can yayinlari.com | [f](#) | [i](#) | [X](#) can yayinlari

arilati

ISBN 978-975-03-6224-6



9 789750 762246